

پهسن وهك ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی د زمانی کوردیدا "فهكۆلینه كا پراگماتیکیه"

شیرزاد سهبری عهلی

کولیزا پهروهردا بنیات، زانکویا دهوک، ههریما کوردستانی-عیراق.

وهرگرتن: 2018/11 پهسه ندرکن: 2019/01 به لافکرن: 2019/03 <https://doi.org/10.26436/hjuoz.2019.7.1.457>

پۆخته:

پهسن کرده په که گرنه ژ کرده یین ئاخفتنی و دچپته د ناف ئاستی پراگماتیکیدا. ئەف فهكۆلینه ههولدهت فهكۆلینی ل پهسنی وهکو ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی د زمانی کوردیدا بکهت، ئەوژی ب مه ره ما هندئ کا چهوا دی دشپاندا بیت پهسنی وهکو ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی دهستنی شان بکه یین. ئەف فهكۆلینه ب نافونیشان: (پهسن وهك ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی د زمانی کوردیدا) به ئەوژی د سنووری ئاخفتنا خه لکی گۆفه را به هیدیندا، ئەف فهكۆلینه ههولدهت فهكۆلینی ل پهسنی بکهت، کا چهوا بۆ مه به ستا ریژگرتنا ئەرینی و نه رینی بکاردهیت. فهكۆلین ل دویف ریبارا وه سفی شیکاری هاتییه ئەنجامدان. ئارمانجا سه ره کی ژ ئەفی فهكۆلینی ئەوه بهیته زانین، کا چهوا پهسن دی بیته ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی یا ئەرینی و چهوا دی بیته ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی یا نه رینی. ئەف فهكۆلینه ژ دوو پشکان پیکدهیت، پشکا ئیککی ب نافونیشان: (پهسن و پراگماتیک) ه، کو تیدا ب شیوه کی گشتی به حسی چه مک و ئەرکین پهسنی، پهسن وهکو کرده یه کا ئاخفتنی، پهسن و نفسی و پیکهاتا پراگماتیکیا پهسنی هاتییه کرن و پشکا دووی یا تاییه ته ب (پهسن وهکو ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی).

په یقیین سه ره کی: پهسن، کرده یین ئاخفتنی، ریژگرتن، پوی (پوخساری مروّقی).

1. پیشه کی

1.1. نافونیشانی فهكۆلینی:

ئەف فهكۆلینه ب نافونیشان: (پهسن وهکو ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی د زمانی کوردیدا) کو تیدا ههول هاتییه دان به حسی پهسنی ب شیوه کی گشتی بهیته کرن، ل گه ل ئاماژه پیکرنا پهسنی وهك ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی د زمانی کوردیدا.

2- ریبارا فهكۆلینی:

ئەف فهكۆلینه ل دویف ریبارا وه سفی شیکاری هاتییه ئەنجامدان.

3- که ره ستی فهكۆلینی:

ئەف فهكۆلینه ب شیوه زاری به هیدینی هاتییه نفیسین و نموونه ژی ژ ئاخفتنا خه لکی سه ر ب ئەفی گۆفه ریقه هاتییه وه رگرتن.

4- گرنگییا فهكۆلینی:

گرنگییا ئەفی فهكۆلینی د ئەوی چه نیدایه، ل دویف پیزانین مه، کو هه تا نوکه چ فهكۆلین د زمانی کوردیدا ل سه ر ئەفی ئەفی بابته نه هاتییه نفیسین، زیده باری گرنگییا ئەفی بابته د بیافی زمانانی و ئاخفتنا رۆژانه یا خه لکیدا.

5- ئارمانجا فهكۆلینی:

ئارمانج ژ نفیسینا ئەفی فهكۆلینی نیشاندانا کرده یا پهسنیه وهکو ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی، کو ب ریکا دهووبه ری دبیته ریژگرتنه کا ئەرینی یان نه رینی.

6- پرسپارین فهكۆلینی:

ئەف فهكۆلینه ههولدهت به رسفی ل سه ر ئەفان پرسپاران بهت:

1- ئەری پهسن دشپت دبیته ستراتیجیه تهكا بۆ ریژگرتنی؟

2- دهووبه ری چ رۆله ک د دیارکرنا پهسنیدا وهکو ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی یا ئەرینی یان نه رینی هه یه؟

3- کهنگی پهسن دبیته ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی یا ئەرینی؟

4- کهنگی پهسن دبیته ستراتیجیه تهكا ریژگرتنی یا ئەرینی؟

5- ئەری پهسن خودان ستراتیجیه تهكا ئەرینی، پهسنا خودان ستراتیجیه تهكا نه رینی رهنگه دهت یان به رۆفاژی؟

7- نافه رۆکا فهكۆلینی:

ئەف فهكۆلینه ژ بلی پیشه کی و ئەنجامان ژ دوو پشکان پیکدهیت. پشکا ئیککی یا تاییه ته ب (پهسن و پراگماتیک) یقه، کو تیدا ب شیوه کی گشتی به حسی پهسنی هاتییه کرن، ئەوژی ژ ئەفان ئالیانقه: (چه مکی پهسنی)، (مه به ست ژ پهسنی)، (ئەرکین پهسنی)، (پهسن وهکو کرده یه کا ئاخفتنی)، (لایه نین ئەرینی و نه رینی پهسنی)، (بابه تین پهسنی)، (پهسن و نفس) و (پیکهاتا پراگماتیکیا پهسنی). پشکا دووی یا تاییه ته ب (پهسن وهکو

دهوروبهري دکهت، نهوي تيدا دهپته بکارهينان. نارمانجا سهرهکي ژ کارهينانا پهسنې ب تنې دهريځستنا څاخفتنکهری نينه ژ ههلويسنې کهفتييه تيدا، بهلکو گهلهک جارن پيڅه مهت شهرم و روپاريزييه (Olshtain, E. and Cohen, 1991,145).

(A.D, وهکو: مالا ته، ما کی وهکو ته هه په؟

سهبارت پيناسه يا پهسنې زانايان ب چند شيوه پهکان پيناسه کړييه، ل خواري دي هه ولدهين چند پيناسه پهکان بو پهسنې نيشانېدهين:

1- (نولشتاين) و (کوهين) سهبارت پيناسه يا پهسنې دپيژن: پهسن نيکه ژ کرده يين څاخفتني، کو دهريپني ژ هه فگرتن و خو شه ويستيي د ناقه را څاخفتنکهر و گوهداريدا دکهت، نه فقه ژي پيڅه مهت پاراستنا خو شه ويستي و فيانا جفاکييه د ناقه را تاکه که ساندا (Olshtain, E. and Cohen, 1991,145).

(A.D,

2- (ولفسون) د پيناسه کرنا په سنيدا دپيژن: پهسن کرياره که ژبو باشکرنا په فتاره کي گونجاي دهپته بکارهينان. ههروه سا پهسن ب کيمفه دهريپنه کا نورگانويه بو پيڅوشبون و په سه ندرکنييه (Wolfson, N and Elliot, J, 1983,85).

3- (نکوهين) ل دور پيناسه يا پهسنې دپيژن: پهسن سالوڅه ته کا زهق و دياره بو دانوستاندني و ب شيوه کي سروشتي رويددهت و باراپتر ب نه فان ريگان ب دهسته دهپت: ژ ريزگرتنا څاخفتنکهری يان ژ سوزدارييا نهوي و ناره زويوا نهوي بو دهريځستنا پيڅوشبونې يان ژ سوپاسيکرني يان ليگه پريان ل ناموزگارييه کي يان ب ريکا را و بوچونه کي يان بو گونجاندا خو ب شيوه کي زاره کي يان ب ريکا کرياره کي (Nkwain, J, 2011,61).

4- (نيوتن) و (بورگون) سهبارت پيناسه يا پهسنې دپيژن: پهسن بريتييه ژ دهريپني مه بهستي، کو وه ل که سي بهرامبه ر دکهت، کو هه ست ب خيري بکهت و ب شيوه کي گشتي پهسن واتايا هندي ددهت، کو څاخفتنکهر هه لسه نگانده کا باش بهرامبه ر: (دبمه نه کي يان په فتاره کي يان نياسينه کي يان کارامه يين که سين گوهدار) بدهت (Newton, D. & Burgoon, J, 1990,509).

5- (هولمس) سهبارت پيناسه يا پهسنې دپيژن: پهسن بريتييه ژ کرده يين څاخفتني يين خودان کاريه رييه کا نه ريني و کاري سره کي پهسنې خو شکرنا په يوه ندييا جفاکييه و گرنگيدانه ب ههستي لايه ني بهرامبه ر، هوسا زيده کرنا خو شه ويستي و نيکگرتني د ناقه را که ساندا. ههروه سا دشياندا په سنې وهکو کرده په کا څاخفتني يا خودان کاريه رييه کا نه ريني بدانين (Holmes, J, 1988,462).

نه گه ر ته ماشه ي پيناسه يين ل سهري بکين، دي گه هينه هندي، کو پهسن کرده په کا څاخفتني يا خودان دوو کاريه رييه، نيک ژ نه وان يا

ستراتيجيه ته کا ريزگرتني، کو تيدا به حسي تيورا ريزگرتني و نه رکين ريزگرتني و پهسن و ريزگرتني هاتيه کرن و ل داويي به حسي پهسنې وهکو ستراتيجيه ته کا ريزگرتني يا نه ريني و نه ريني هاتيه کرن.

2. پهسن و پراگماتيک

1.2. چه مکي پهسنې:

په يفا (compliment) څانکو پهسن يان ستايشکرن، کو ره و ريشالين ميژويي د زمانې نياليدا هه نه، کو ژ (complemento) و نه ف په يفه ناماژه يي دده ته کاره کي کو ژ لابه کيفه ب شيوه په کي خورتي هاتيه نه جامدان و ژلا په کي ديفه ناماژه يي دده ته سوپاسيکرنا راستگويانه نهوا ژ نيقا دلي دهر دکه فتي، کو راستگويي و گيانه کي پاقر په نگفه ددهت و نه ف په يفا نيالي ژ په يفا نيسپاني (complimento) هاتيه وه رگرتن. د راستيدا په يفا (compliment) ل سالا 1604 ز ژ زمانې نيالي هاتيه وه رگرتن و خو ژ چه رخي هه فدي و هره، په يفا پهسن (compliment) نواندا په يف يان کرده يا ريزگرتني بهرامبه ر که سين دي دکهت (Yousif, N, 2003,4).

پهسن يان ستايشکرن نهو دهريپن نه ريني يان هه لسه نگاندين باشن، کو پالپشتييه کي دده نه که سي يان تشته کي کو بهايه کي نه ريني هه بن، نه وژي ژلاي څاخفتنکهره کي يان گوهداره کيفه يان ژلاي جفاکي هه ميغه (Holmes, J, 1986:76-78). پهسن وهکو په سته کا نالوزه دهپته ته ماشه کرن و هه لسه نگانده کا نه ريني هه په. نه ف ديارده په هه ستين باش و فيانا څاشکه را بهرامبه ر که سي نيشاندهت، ژبه ر هندي پهسن کرده په کا څاخفتني يا کارليکريه د ناقه را که ساندا. پهسن ب نه رکي کرده يا څاخفتني يا نه ريني رادبيت و خودان کارليکرن و کاريه رييه و دشياندا په وهکو جوړه ک ژ گو تاري به ژمي رين و نه ف کرده په فيان و په يوه ندييان د ناقه را که ساندا نه وژي ب ريکا نالوگوپکرنا په يف و دهريپنيان دپاريزيت (Tannen, D, 1996:135).

د ژيانا مه يا روژانه دا نه م ب نالوگوپکرنا پهسن و ستايشکرني رادبين، بو هندي داکو هيژا په يوه ندييان د ناقه را که ساندا بهپته پارازتن. ب واتايه کا دي بکارهينانا دهريپني په سنکرن د زمانيدا پيدفييه پيڅه مهت دروستکرنا فيان و چه زژيکرني بيت، نه کو پيڅه مهت فه گوهاستنا څاخفتن و دهريپنانه و څانکو بو دروستکرنا هه فکاربييه، نه کو پيڅه مهت په يداکرنا هه فريکبييه د ناقه را که ساندا (Tannen, D, 1996:135).

ب ريکا پهسنې څاخفتنکهر دهريپني ژ هه لويسني خو يي نه ريني دکهت بهرامبه ر څاخفتنکهره کي دي. ههروه سا پهسنې شيوه و ريکين جياواز د ناف جفاکاندا هه نه و نه فقه ژي پشتبه ستني ب نهوي

ئهرینییه و ئەڤ ئەرکی به‌یه‌لاقی په‌سنییه و یا دی یا نه‌رینییه. ئانکو په‌سن کرده‌یه‌کا ئهرینییه، چونکی قیان و هه‌شکگرتن و ئیکگرتنی د ناقه‌را تا‌که‌ساندا په‌یاداکه‌ت، دیسان کرده‌یه‌کا نه‌رینییه، هه‌ر وه‌کو ل ده‌می ب نه‌راست په‌سنی ده‌ر‌د‌ب‌ر‌یت. وه‌کو ل ده‌می ب حه‌سیدی بیژیه ئیکی: (په‌رۆزبیت تو بوویه پرۆفیسۆر).

ل دوماهیکێ پیدقییه ئه‌وی چه‌ندی بیژن، هه‌تا‌کو په‌سنا هه‌ر که‌سه‌کی سه‌رکه‌فتنی ب خۆفه‌ بینیت، پیدقییه ئەڤ مه‌رجه هه‌بن: أ-گوهدار-که‌سه‌ک بیت، کو سیفه‌ته‌کا دیارکری هه‌بیت.

ب-ئاخفتنکه‌ر-که‌سه‌ک بیت، کو هه‌زبکه‌ت، ئەو سیفه‌ته‌کا گوهداری هه‌ی، سیفه‌ته‌کا باشه و ژه‌ژی پیخۆشبوون و قیانیه‌ی.

ج-ئاخفتنکه‌ری ژ گوهداری دقیت وه‌سا هه‌زبکه‌ت یان بزانیته‌ی، کو ئاخفتنکه‌ر یی داخباره ب سیفه‌ته‌کا ئه‌وی (Al-Azzawi, J, 2011,5).

2.2. مه‌به‌ست ژ په‌سنی:

وه‌کو ئاشکه‌را په‌سن بۆ مه‌به‌ستا رازیکرنی ده‌یته‌ بکاره‌یان. ب واتایه‌کا دی ل ده‌می ئاخفتنکه‌ر په‌ناپی ده‌ته‌ به‌ر ده‌ر‌ب‌ر‌ینین په‌سنی داکو قیان و خۆشه‌یستی و هه‌قالینییه‌ی په‌یاداکه‌ت یان بپاریت، یان داکو ئافه‌رینا گوهداری به‌یته‌ کرن یان داکو پیخۆشی و پایه‌به‌زییا که‌سی به‌رامبه‌ر دیاربکه‌ت...هتد. ئەڤه هه‌می بۆ مه‌به‌ستا رازیکرنا که‌سی به‌رامبه‌ر. ئەڤجا ژبه‌ر هندئ دشیاندایه بیژن، بکاره‌یاننا ده‌ر‌ب‌ر‌ینین په‌سنی ئارمانج سه‌ره‌کی هه‌یه، ئەوژی کرده‌یا رازیکرینییه و پاکیشانا که‌سی به‌رامبه‌ره بۆ لایئ خۆ، ئەڤه ئه‌وی چه‌ندی نیشاندده‌ت، کو په‌سنی په‌یوه‌ندییه‌کا به‌یز ب پراگماتیکیفه هه‌یه، چونکی مه‌به‌ست و ئارمانجه‌ک ل پشت هه‌یه، ئەوژی کاریگه‌ری و رازیکرنا که‌سی به‌رامبه‌ره.

ژبه‌ر ئەڤی چه‌ندا ل سه‌ری زانایه‌کی وه‌کو(ولفسۆن و ئیلیۆتی) دبیزن: ئارمانجا سه‌ره‌کی و ئیکی ژ په‌سنی ب ئاشکه‌رایه‌ی یا سۆزداری و جفاکییه، ل به‌ری هندئ کو یا زانیاری و واتایی بیت. هه‌روه‌سا ب شیوه‌کی گشتی وه‌سفا په‌سنی دکه‌ن، کو کرده‌یه‌کا ئاخفتنی یا خودان کاریگه‌رییه‌کا ئهرینییه، کو کاردکه‌ت بۆ زیده‌کرن یان به‌یزکرنا هه‌شکرتن و گونجان و قیان د ناقه‌را ئاخفتنکه‌ر و گوهداریدا(Wolfson, N and Elliot, J, 1983,89). هه‌ر د ئەڤی بواریدا (جونسون و پوین) دبیزن: ئارمانجا ئیکی یا په‌سنی ب شیوه‌کی دیار یان سۆزدارییه، ئەڤجا چیدبیت کو هنده‌ک په‌سن هه‌بن، مه‌به‌ست پی ئەو بیت، کو ب فه‌گوه‌استنی رابهن و وه‌سا به‌یته‌ تیگه‌هشتن کو په‌یامه‌کا ئاماره‌یی د ناڤا خۆدا هه‌یه، کو یا به‌یزتر ژ په‌سنین دی، چونکی لایه‌نی سۆزداری تیدا به‌یزتره(Wolfson, N and Elliot, J, 1983,89). ئەڤ لایه‌نی سۆزداری د ناڤ ده‌ر‌ب‌ر‌ینین په‌سنیدا بۆ مه‌به‌ستا هندینه، کو

سه‌ره‌نجا گوهداری بۆ لایئ خۆ رابکیشن و د ئەنجامدا رازیکرنی ل ده‌ڤ په‌یاداکه‌ت، ژبه‌ر هندئ دشیاندایه بیژن: ده‌ر‌ب‌ر‌ینین په‌سنی زیده‌تر دانوستاندنا سۆزی دکه‌ن، ژ هۆشی و د ئەڤی دانوستانا سۆزداریدا مه‌به‌سته‌ک ل پشت هه‌یه، ئەوژی رازیکرنا. وه‌کو د ئەڤان نمونه‌یا‌ندا دیاردبیت:

- ما کی ژ ته جواتر هه‌یه؟

- ب راستی ئەز حه‌ز ژ ته دکه‌م.

- مامۆستا مه‌ یا ژیهاتیه‌ی.

3.2. ئه‌رکین په‌سنی:

په‌سنی چه‌ند ئه‌رکه‌ک هه‌نه. وه‌کو:

1-ژبۆ په‌یاداکرنا قیانئ یان خیرئ ل ده‌می کارئ که‌سه‌کی ده‌یته‌ کرن.

2-دووپاتکرنا گرنتییا خۆشه‌ویستی و دلۆڤانییه‌ی د ناقه‌را تا‌که که‌ساندا.

3-داکو ل جه‌ی سلاڤ و سوپاسیکرن و لیبۆرینخوازتن و پیروزیبایی به‌یته‌ بکاره‌یان.

4-ده‌ستپیکرن و به‌رده‌وامبوونا دانوستاندنی.

5-داکو په‌فتاری که‌سی ب قه‌در و ب بها بکه‌فیت (Yousif, 2003,15).

6-گه‌له‌ک جارن په‌سن وه‌کو ئافه‌رینکرنا گوهداری ده‌یته‌ بکاره‌یان، بۆ هندئ داکو وه‌ل لئ بکه‌ت، کو ئەو جه‌ی ریز و ریزگرنتییه، هه‌روه‌سا داکو ئەوان هانبدده‌ت، داکو به‌رده‌وام بن د ئەنجامدانا کارئ خۆ یی باشدا(Wolfson, N and Elliot, J, 1983,89). وه‌کو: کارئ هه‌وه‌ نا‌هیته‌ وه‌سفکرن، هوبن هه‌ژی شانازی و پیزینه.)

7-په‌سن په‌نگه‌دان یان ده‌ر‌ب‌ر‌ینه بۆ نه‌ریتین په‌وشه‌نبیری و که‌لتووری، چونکی ب ریکا بکاره‌یاننا ده‌ر‌ب‌ر‌ینین په‌سنی، که‌لتووری مرۆڤان ده‌یته‌ نیشاندان.

8-داکو ئیکگرتن به‌یته‌ پاراستن یان دروستکرن یان دووپاتکرن.

4.2. په‌سن وه‌کو کرده‌یه‌کا ئاخفتنی:

په‌سن کرده‌یه‌کا ئاخفتنی یا ئهرینییه، ده‌ر‌ب‌ر‌ینی ژ هه‌قالینییه‌ی دکه‌ت و قیان و خۆشه‌یستی د ناقه‌را که‌ساندا زیده‌دکه‌ت، لئ هنده‌ک ده‌م هه‌نه، کو په‌سن ل گه‌ل کرده‌یین هه‌ره‌شدار بۆ روی ده‌یته‌ ئاراسته‌کرن و ژ ئەنجامئ جیاوازیین په‌وشه‌نبیری و جیاوازییان د نه‌ریتین جفاکیدا، هنده‌ک جوداهی د تیگه‌هشتنا په‌سنیدا د په‌وشه‌نبیریین جیاوازدا ب ده‌ستقه ده‌ین (Yousif, 2003,91).

(براون و لیڤسن) دبیزن: په‌سن کرده‌یه‌کا ئاخفتنی یا ئهرینییه و ئەڤ کرده‌یه‌ وه‌ ل گوهداری دکه‌ت، کو بزانیته‌ ئەو جه‌ی ریز و

په‌سن ب شیوه‌کی گشتی ده‌رپرینی ژ دوو لایه‌نان دکه‌ت یان بۆ دوو لایه‌نان ده‌یته بکاره‌ینان. ب ئە‌فی ره‌نگی ل خواری دیارکری: ا- لایه‌نی ئە‌رینی ژ په‌سنی:

دان یان بکاره‌ینان په‌سنی ب کیمیفه ده‌رپرینی پڅو‌شبوون یان رازیوونی پیشک‌شدکه‌ت. د راستیدا هنده‌ک هه‌قالناډ د ناډ په‌سنیدا ده‌ینه بکاره‌ینان، کو ده‌رپرینی ژ هه‌لسانگاندا ئە‌رینی دکه‌ن (Wolfson, N and Elliot, J, 1983, 87-86). وه‌کو: (جوان، لاو، به‌رکه‌تی، بها به‌رز... هتد). دیسان هنده‌ک کارژی هه‌نه، په‌سنی ب لایه‌نه‌کی باش یان ئە‌رینی نیشاندده‌ن. وه‌کو: (حه‌زژیکر، مه‌نده‌هۆشکر، دڤیت، سه‌رسۆرمانکر... هتد).

دیسان لایه‌نه‌کی دی ئە‌وی رویی ئە‌رینی په‌سنی نیشاندده‌ت، ئە‌وژی پیرابوونین راستگویانه‌نه، کو ئە‌فه‌ژی نواندا ستراتجییا جفاکی دکه‌ت، کو ئاخفتنکه‌ر ب ریکا ئە‌وی هه‌ولدده‌ت فیانی ل گه‌ل گوهداری بیاریزیت ئە‌فه‌ ژ لایه‌کیفه و ژ لایه‌کی دیفه دیسان په‌سن جهی شیوه‌یین دیین کرده‌یین ئاخفتنی دگریت. وه‌کو: لیبورینخوازین، سوپاسیکرن، سلافکر... ئە‌فه‌ گرده‌یین ئاخفتنی پاراپتر گریداینه ب کرده‌یا په‌سنیقه (Wolfson, N and Elliot, J, 1983, 88). و ئە‌فه‌ ژ ره‌خی خۆفه لایه‌نی ئە‌رینی یی په‌سنی نیشاندده‌ت، چونکی ئە‌فه‌ دبیته ئە‌گه‌ر کو په‌سن نه‌بیته کرده‌یه‌ک بۆ ئیهانه‌کرنا یان بی‌ریزی بۆ رویی گوهداری. وه‌کو د ئە‌قان نمونه‌یاندا دیاردبیت:

- بپوره بۆ توره‌کرنی، تو شایه‌نی هندئ نینی.
- سوپاس بۆ هاریکارییا ته، ب راستی تو گه‌له‌کی.
- سلافه‌کا گه‌رم بۆ ته هه‌یه، ته ریز هه‌یه.

دیسان په‌سن گه‌له‌ک جارن ده‌ینه بکاره‌ینان ژبۆ نه‌رمکرنا ره‌خنی و ئە‌فه‌ژی ل ئە‌وی ده‌می په‌یدابیت، ل ده‌می په‌یوه‌ندییه‌ک د ناڤه‌را ئاخفتنکه‌ری و گوهداریا هه‌بیت و په‌یوه‌ندی ل فیری ئە‌وه، ئاخفتنکه‌ری دڤیت به‌رده‌وامیی بده‌ت ئە‌وی په‌یوه‌ندییا د ناڤه‌را ئە‌واندا هه‌ی (Wolfson, N and Elliot, J, 1983, 88-89). ئە‌فه‌ژی لایه‌نی ئە‌رینی په‌سنی نیشاندده‌ت. وه‌کو د ئە‌قان نمونه‌یاندا دیاردبیت:

- ئە‌فه‌ کاره‌ نه ب دلئ منه، به‌س تو کاره‌کی خراب ناکه‌ی.
 - تو شایه‌نی ریزگرتنی، بلا تو خه‌له‌ت ژ یی.
- ب کورتی و ب گشتی په‌سن دبیته کرده‌یه‌کا ئاخفتنی یا ئە‌رینی، چونکی ئاخفتنکه‌ر ب ریکا ئە‌وی، ده‌رپرینی ژ هه‌لوپستین ئە‌رینی به‌رامبه‌ر گوهداری دکه‌ت.

ب- لایه‌نی نه‌رینی یان تری ژ په‌سنی: د راستیدا د شیاندايه په‌سن بۆ رازینه‌بوونی یان سفکاتییی ب مه‌به‌ستا کیمکرنا که‌سه‌کی یان وه‌کو ئیهانه‌کرنی یان گه‌فکرنا رویی

پڅو‌شبوونیی و چونکی په‌سن کرده‌یه‌کا ئاخفتنی یا ئە‌رینییه، ئە‌رکی ئە‌وی یی سه‌ره‌کی جوانکرنا په‌یوه‌ندیین جفاکیه و گرنبیدانه ب پاراستنا رویی ئە‌رینی یی گوهداری، هه‌روه‌سا هه‌فگرتن و ئیکگرتنی د ناڤه‌را تاکه‌که‌سین جفاکیا زیده‌دکه‌ت (Brown, P. and Levinson, S, 1987, 17-20).

هه‌ر چه‌وا بیت، هنده‌ک ژ په‌سنان راسته‌وخۆ نینن و د پوهن نینن یان دشیاندا نینه ده‌رپرین ژئ به‌یته کرن و کرده‌یا ئاخفتنی یا په‌سنی چیدبیت گه‌له‌ک یا ئالۆز بیت نه‌کو ب تنی د ناڤه‌را په‌وشه‌نبرییاندا، به‌لکو ب تنی د ناډ ئیک په‌وشه‌نبریییدا. ل فیری چه‌وا بیا دان یان پیشک‌شکرنا په‌سنا گونجای و ده‌ستنیشانکرنا گونجای ژئ و پیشک‌شکرنا به‌رسفه‌کا گونجای، لایه‌نه‌کی گرنه‌ک ژ شیانا په‌یوه‌ندیکرنی بۆ هه‌ر که‌سه‌کی د ناډ جفاکی دیارکریا و ئە‌فه‌ شیانه‌ بیدفی ب پیشک‌فتنی هه‌یه، داکو ژ سه‌رنه‌که‌فتنا پراگماتیکی دویرکه‌فت (Yousif, N, 2003, 94). هه‌ر وه‌کو د ئە‌فی دانوستاندنا ل خواریدا دیاردبیت:

- A: تو چه‌وا من وه‌کو که‌ک دبینی؟
- B: هه‌لسوکه‌فتین ته ئە‌ز مه‌نده‌هۆشکریمه.

ل فیری ره‌نگه‌ (A) وه‌سا ل په‌سنا (B) بگه‌یت، کو هزل ل لایه‌نی خراب بکه‌ت، نه‌کو لایه‌نی باش، کو دفییا (B) بۆ دیارکریا، کو هه‌ما ب تنی (A) هه‌یه و چ کچ وه‌کی ئە‌وی د جیهانیدا نینن. ئە‌فجا ل فیری بیدفییه‌ بده‌ینه دیارکرنا، کو سه‌رنه‌که‌فتنا پراگماتیکی، ئە‌وه ل ده‌می گوهدار ب دروستی ل مه‌به‌ستا ئاخفتنکه‌ری نه‌گه‌یت و واتا و مه‌به‌سته‌کا دی ل ده‌فه‌ په‌یدابیت.

(هۆبس) دبیتیت: په‌سن کرده‌یه‌کا ئاخفتنییه، چ ب شیوه‌کی ئاشکه‌را یان نه‌ینی مجامه‌له‌کی بۆ گوهداری زیده‌دکه‌ت بۆ ئە‌وی تشتی هه‌ی یان بۆ کارامه‌یه‌کی یان سیمایه‌کا دیارکری کو پیدفی ب سوپاسیکرنیی چ ژ ره‌خی هه‌ر ئیک ژ ئاخفتنکه‌ری یان گوهداریفه بیت (Hobbs, 2003, 249).

ل فیری یا گرنه‌ک ئە‌وه بزاین، کا ئوستنی چه‌ند جوړین کرده‌یین ئاخفتنی ده‌ستنیشانکرینه و کرده‌یا په‌سنی دانه‌یه ل گه‌ل کیژ جوړی کرده‌یا ئاخفتنی؟

ئوستن کرده‌یین ئاخفتنی دکه‌ته (5) جوړ ئە‌وژی ئە‌فه‌نه: (کرده‌یین حوکمدانی، کرده‌یین موماره‌سه‌کرنی، کرده‌یین پیگیریکرنی، کرده‌یین ره‌فتاری (په‌وشتی)، کرده‌یین پوهنکرنی) و ئوستنی په‌سن وه‌کو کرده‌یه‌ک ژ کرده‌یین ره‌فتاری دانا، چونکی ئە‌وه‌سا کرده‌یین ره‌فتاری دده‌ته نیاسین، کو ئە‌فه‌ کرده‌یه‌ ئاراسته‌کرنا دبته‌کی یان هه‌لوپسته‌کی ب خۆفه دگریت (Austin, 1962, 150-162).

5.2. لایه‌نین ئە‌رینی و نه‌رینی په‌سنی:

گوهداری بهیته بکارهینان (Tsai, Pi-Hua & Wang Yu-Fang, 2002,5). وهکو:

– وهی مالا ته قه میسی ته گه له کی لاوه.

– تو مه لایه کی دوا زده علمی.

– وهی مالا ته ما دی تاخفتنا شکینم.

– تو عمی گوزییی.

د نه فی بواریدا (براون ولیفنسن) دیژن دشیاندايه په سن وهکو کاره کی هره شه دار بوی (پوخساری مروقی) بهیته هرمارتن، نه وژی ل دمی تاخفتنکر چاډ ب گوهدای رانه بیت ب هر پیکا هه بیت یان ل دمی دقیت تشته کی بیژیت، کو گوهدار پی نه خوش بیت. ههروهسا یا دروسته په سن وهکو کارین هه شه دار بوی گوهداری د که لتورین ژیکجاوازدا یان ل دهډ گروپین جفاکی بهیته هرمارتن (Tsai, Pi-Hua & Wang Yu-Fang, 2002,5).

6.2. بابته تین په سنی:

دشیاندايه بابته تین په سنی دابه شی دوو بابته تین سهره کی بکهین. نه وژی نه فین ل خوارینه:

1.6.2. بابته تی دیمه نی:

ب دیتنا ولفسونی، کو بابته تین په سنی نه وین سهره ده رییی ل گه ل دیمه نی (شیوهی) دکن، دابه شی نه فان جوران دبیت (Wolfson, N and Elliot, J, 1983,90):

أ- دیمه نی که سی: نه ف بابته ته باراپتر فه کولینی یان به حسی جلوه برگیڼ که سی دکه ت (Wolfson, N and Elliot, J, 1983,90). وهکو:

– قه میسی ته یی لاوه.

– من چه ز جاکیتی ته کر.

دیسان بابته تی دیمه نی که سی دهرپینین گریدای ب سهر و سیمايين مروقی زی ب خوځه دگریت. وهکو:

– تو گه له کا جوانی.

– ته کیشا خو گه له کی یی کیمکری.

– بابته تی تشت و مشتان:

نه ف جوری بابته تی زیده تر سهره ده رییی ل گه ل تشت و مشتین مادی دکه ت (Wolfson, N and Elliot, J, 1983,90). وهکو:

– ترؤمبیللا ته یا لاوه.

– ماتوری ته یی دیلؤکسه.

ههروهسا هنده ک کومینتین و دهرپین هه نه، کو په یوه ندی ب په سنا تشت و مشتانه هه نه (Wolfson, N and Elliot, J, 1983,90). وهکو:

بیډفیه ئاماژه یی ب نه ویی چه ندی بدهین، کو په سنکر ل سهر بنه رته تی دیمه نی یان تشت و مشتین که س ئیکه ژ به ربه لاقترین جورین په سنی. وهکو: (بلوژی ته یی جوانه). نه ف جوره په سنه ب په سنا هه فالنافی دهیته نیاسین و پاراپتر په یقین. وهکو: (باش، لاو، جوان، بهرکه تی، بها به رزی... هند) یان هنده ک کارین نه رینی. وهکو (چه زژیکرن، دقیت، سهرسورمانکر، مهنده هوشکر... هند) ب خوځه دگریت (http://carla.umn...). وهکو د نه فان رسته یاندا:

– په رته روینته یی لاوه.

– نه ز ب راستی چه ز ترؤمبیللا ته دکه م.

– ب راستی بابته تی ته نه ز مهنده هوشکر م.

ج- سیمايين که سایه تی:

نه ف بابته تی بابته ته که ژ بابته تین په سنی. نه ف نه ویی نه و کومینتین نه وین ل دور سیمايين که سایه تی دهیته دان (http://carla.umn...). وهکو:

– کوره کی باشه.

– تو شه کری.

– کچا ته یا مه زن یا شرینه.

– هه فزینا ته ژنا بهر مالایه.

2.6.2. بابته تی شیان یی:

دهسته یا دووی ژ بابته تین په سنی نه وژی شیان نه نجامدانا کارانه. نه وژی دابه شی دوو جوران دبیت:

أ- شیان کاری گشتی: نه ف شیان نه وان ئاماژه یین گریدای ب کارامه و شیانین که سی و بهر و چیژی ب خوځه دگریت (Wolfson, N and Elliot, J, 1983,90). وهکو:

– تو یی راستگویی.

– خه تی ته یی جوانه.

– تو یی ب زه وقی.

– تو نفیسه ره کی مه زنی.

ب- شیان کاری دیارکری: نه ف جوره بریتیه ژ نه وان په سنان نه وین ئاماژه یی ب نه نجامدانا کاره کی دیارکری دهن (Wolfson, N and Elliot, J, 1983,90). وهکو:

– ته کاره کی باش یی کری، دهست خوش بیت.

– تو یی سهرکه قتی و زانا بووی د نه ویی کاریدا.

7.2. په سن و نفش:

هر چه نده جوراوجوری د نه رکیڼ په سنیدا هه نه، ههروهسا جوداهیهی کا دیار ل دور رافه کرنا په سنی هه یه. د نه فی بواریدا (هولمس) ی بابته ته ک گشتگیر ل دور په سنی ل دویف نفشی پیشکیکر و جهخت ل هندی کر، کو په سن کرده یه کا تاخفتنییه و

نه خوشي و دودلي دبن و فهكولينين سهبروري ئاماژه يي ب هندی دهن، كو زهلام ستراتيجييين ريزگرتني كيمتر ژ ئافره تان بكاردهينن (Gramley, S & Pätzold, K- 200 (M, 2004).

8.2. پيكاها تا پراگماتيكييا په سني:

زانا وه سا بو دچن، كو دهربرينين په سني بریتينه ژ پيگفه گريدانا پيكاها تين سيمانتيكي - پراگماتيكي و بریتيه ژ نيازین ههلسهنگاندنا نه رينني ژ لايي ئاخفتنك ريفه.

هر كرده يه كا ئاخفتني پيدفييه ل سر دوو ئاستان بهيته پيشكيشكرن:

1- ئاستي زماني: نهفه بریتيه ژ دهنگسازي و ريزمان و سيمانتيكي.

2- ئاستي زدهرفه ي زماني: هر ئيك ژ نهفان ئاستان سيما و سيسته مين خويين تاييهت هه نه، لي ئو ب تني نه شين ئركي خو ب شيوه كي دروست بيي يين دي نه نجامبدن. نهف ديتنه ل سر نهفان راستييان هاتيه دانان:

أ- زمان توره كه ژ سيسته مين نافيئيكداچوي.

ب- زمان سيسته مه كي سيسته مانه و هر ئاسته ك د كاركرنا خودا پشتبه ستنني ب ئاسته كي دي دكه ت (Herbert, R, 2011, 208).

ئاستي زدهرفه ي زماني نه شيت بيي ئاستي زماني كاربه ك و نهف ئاسته يي زدهرفه پراگماتيكيه. پراگماتيكي د ناف تيكه هي په سنيدا بهرجهسته دببت، ههروه سا ب دياركرنا ئرك و پولينكرنا په سني رادببت، ههروه سا په سني ژ كرده يين دييپن په سني جودادكه ت، ههروه سا ئوي چه ندي دسه لمينيت، كو په سن ستراتيجيه ته كا ريزگرتني يا نه ريننييه (Herbert, R, 2011, 208). وه كو: (نم قهرداري هاريكارييا ته نه.)

پراگماتيكي فوكسي ددانيتيه سر كرده يا مه به ستي (- Illocutionary) و كرده يا پاش نه نجامداني (perlocutionary) يا په سني، هر چه نده كرده يين مه به ستي ب ريكا ريزمان و سيمانتيكي كارده كن، ئانكو ب ريكا شيوه يين زمانيين په سني. ل قيري پيدفييه گرنگيي يان تيشكي بيخينه سر پيكاها تا پراگماتيكي يا په سني، نهوژي ب ريكا ته كه زكرني ل سر مرجين راستيبي و نهف مرجه ب شيوه كي پوهن هيذا مه به ست و پاش نه نجامداني يا هر كرده يه كي ديارده كن، نهوژي ب

پتر ل دهف ژنان ژ زهلامان دهپته دووباره كرن (Holmes, J, 1995, 122).

د هندهك هه لكه فتاندا (هولمس) هزردكه ت، كو په سني ئرك و رافه كرتن جياواز هه نه و ئو ديارده كه ت، كو ژن په سني وه كو كرده يه كا ئاخفتني يا نه رينني ددانيت و رافه دكه ت، وه كو دهربرينكرن ژ هه فگرتن و ريزگرتنا نه رينني (Holmes, J, 1995, 122). وه كو ل ده مي ئيك بيژيته ئافره ته كي (سوپاس بو ته، تو گه له كا هاريكاري ل گه ل مه.)

به لي زهلام گرنگيه كه مزن دده نه واتايا ئاماژه يي يا په سني وه كو ههلسهنگاندنه كا نه رينني يان سيمانتيين نه رينني بو روي (Holmes, J, 1995, 122). وه كو:

- كاري ته يي هيژايه. (ههلسهنگاندنا نه رينني)

- كه س وه كو ته لاو نينه. (رافه كرنا نه رينني: نه گه ر ب سفكاتيفه بهيته گوتن.)

(هولمس) ئاماژه يي ب هندی ژي دده ت، ل جيهاني ژن و زهلام په سني ب ريكن جياواز پيشكيشدكه ن، ئافره ت يان ژن زيده تر د په سنكرنيدا بهر هف سر و سيما و ديمه نيغه دچن. (پرچا ته رهنكي ئوي يا جانه. و زهلام زيده تر بهر هف تشت و كه لوپه لانقه دچن (Holmes, J, 1995, 122). وه كو: (ترومبيلات يا لوه.)

ئافره ت يان ژن موماره سه يا ريزگرتنا نه رينني دكه ن، ب ريكا زيده كرنا ته كه زكرني ل سر گوهداري، نهوژي ب ريكا بكاره ينانا (پرسيارين ب كلك) (1) يين په يفان ئويين ئاماژه يي ب ناسنامه يا گرؤبي دهن، به لي ئافره ت خو ژ ريزگرتنا نه رينني دويردئخن ب ريكا خو دويردئخستن ژ رته كرتني (Gramley, S & Pätzold, K-M, 2004, 200). وه كو:

- نه م دي خزمه تا هه وه كه ين باشه ؟ (ريزگرتنا نه رينني)

- چه ز ناكم سوحبه تين هؤسا بكي. (ريزگرتنا نه رينني)

زهلام پتر ب په يره وكرنا ريزگرتنا نه رينني ژ ئافره تي رادين و ئو هه ولده ن زوريي كي مبه كن. ههروه سا پتر دكه فنه د ئرك و هه لويستاندا و بير و را ليكدگوهورن و پيزانينان دده ن و ئوي چه ندي رته دكه ن، كو ئو گرنگيي ب پاراستنا پله وپايه يي (پله يا جفاكي) دهن، لي ئافره ت ژ ئاليه كي ديفه هه ولده ن لسر ريزگرتني بمين و ريزگرتني دپاريزن و دكه فنه د ناف رفتهاري جفاكيي سوزداريدا ديسان وه ل دهرووني خو دكه ن، بهرهنگاري

(1) پرسيارا ديغجويي، دويكه فتني (كله ي پرسيار (Tag - quest): د نه في جوړي رسته ييكا په يوه ندييا د نافه را ئاخفتنكاري و گوهداريدا و ب نه في ريكي پرسياريدا، ئاخفتنك رسته يه كا ركه هاندني ئاراسته ي گوهداري دكه ت ب شيوي پرسيار ژ بوشياندايه كرده يا ئاخفتني ب شيوه كي ئاشكه را ب ده سته بهيت و پشتراستكرننيه ژ ئوي رويدانا هه يان تشني هه ي، واته ئاخفتنك رسته يا ركه هاندني پويكي ناده تي تيكه لي هر دهربرينه كا دي بيت (Herbert, R, 2011, 208). بو نمونه د رسته يا: (تويي ماقويلي) دا ب ريكا فرهادي، 2013، 49).

په يوه نديا د ناقبره ناخفتنكاري و گوهداريدا، ئانكو ب ريكا دهوروبوري د ناقبره ئواندا د شياندايه بريار ل سهر ئه قى كرده يى بهيته دان په سنه، نه كو چ كرده يا ديه.

3. په سن وهكو ستراتيجهييه كا پريگرتنى

1.3. تيورا پريگرتنى:

پريگرتن بريتيه ژ هه مهوربييه كا جياواز ژ پولين ره فتارى، كو باشتري مفا و باشيان بو هر نيك ژ ناخفتنكاري و گوهدارى په يادانكته، ب مه زاختنا كيمتري رهنج ژ لايى هر دوكانفه (Leech, G, 1983, 104).

پريگرتن نيكه ژ ئوان زارافانه، كو ژ لايى كه لتوريفه يى به رنياسه، كو پيدفى ب وه سفرنه كا ورد هه يه، ل دهمى كارليكرنين په يوه نديكرنى د ناقبره تاكه كه ساندا دهينه نه نجامدان (Allam, H & Monazeri, M, 2011, 3).

نيكه م كه س د نافا پراگماتيكا پوزنثا فايدا بنه مايى پريگرتنى پيشكيشكرى، نه وژى (روين ليكوف (1973)) بو. ل ده ق روين ليكوفى بنه مايى پريگرتنى ژ سى ياسايان پيكدهيت، نه وژى نه قه نه: 1- خو يان هزا خو يان چيژا خو ل سهر كه سه كي نه سه پينه.

2- نازاديا هه لبارتنى بو كه سه كي دى بهيله.

3- وهل كه سان بكه هه ست ب خو شى و كه يفى بكه ن (بهاوالدين محمد مزيد، 2010، 57-58).

مرؤقان ل هه مى جهان ناره زوو هه يه، كو د باش بن و نه و پشتبه ستنى ب نالافين وه كه ه ق دكن، كو نه قه دوو پيدفيا تييين جفاكيين سهره كي ب خو قه دگريت، نه وژى "نه ره خنه گرتن" و "نه مايتيكرن". ه. تاكه كه سان دقيت خه لك باوه ريپيكن و چ سهر ئوان نه سه پينن و ل دويف نه قى چه ندى دهينه ديتن، كو كه سى پيگه هشتى ژلايى جفاكيه، هه ولددهت ره خنه گرتن ل كه سان كيمبكت، ديسان مايتيكرنى كيمدكت و نه قيت نازاديا ئوان به رته نگ بكت، خو نه گهر ب شيوه كي ئاشكه را ژى بيت. ئانكو د سهره دهر يكرن ل گه ل خه لكيدا، پيدفييه پيگرييى ب دوو بنه مايان بهيته كرن، ره خنى ل كه سى نه گره و خو ل سهر كه سى نه سه پينه (جين ايشسن، 2016، 227).

بو نه قى پيدفيا جفاكي، كو نه ره خنه گرتن و نه مايتيكرن، كاريگه ريبا خو ل سهر زمانى هه نه و هر ره خنه گرتنه ك ل كه سان و مايتيكرن د كاروبارين ئواندا، نه قه دى سهر گوزشته كا جفاكي بيت، نه قجا ژبه رهندي پيدفييه ل سهر ناخفتنكهران هه شه نكييى د ناقبره باشى و خرابييين ناخفتنثا ئاشكه رايه راسته خودا بكن و پيدفييه ل سهر ئوان گه لك هوكاران ب بهرچا و هريگرن: وهكو (دويرى و نيزكييا جفاكي د ناقبره ئواندا و نه وين ل گه ل ئوان دناخفن)، (په يوه نديا ده سته لاتى د ناقبره ئواندا) و (پيغه رين

ره وشه نيرييين بهر به لاق) و ژ نه نجامى ئهان هه مى هوكارين جياواز، دى بريار دوست هيت ه دان (جين ايشسن، 2016، 227). ل دهمى كه سه ك قومارى بكت و كه سه كي دى دقيت نه و كه س نه وي كاري كه كت، چيدبيت بيژيتى: (به س قومارى بكه .) يان (نه قه چ كاري خرابه تو دكه ي؟) به لى نيحتمالا بهر به لاق، باشته ب ريگرتنه بيژيتى: (باشته نه م كاره كي دى بكه ين، داكو خه م بو مه چينه بن.) چونكى دى نه قى چه ندى پتر كاريگه ريبا خو هه بيت. ديسان نه گهر دوو كه س بكه نه كنى و نيكى دى بقيت بيژيته نه وان: (نه كه نه كنى، چونكى مه نساح يين هه ين.) دشيت بيژيته نه وان: (نه ق چ ليق ليقه؟) يان (نه كه كنى، ما هوين نه مرؤفن.)، به لى دشيت ب ريژه هه مان مه به ستا خو بگه هينيه نه وان و بيگومان دى نه قى گوتنى پتر كاريگه ريبا خو هه بيت، هر وهكو بيژيته نه وان: (بيورن، نه گهر هوين بشين دنكي خو كيمبكن، چونكى مه نه خو شين هه ين.)

دياركرنا وينه يى خو يه تي بو كه سه كي ل دهمى نه و كه س يى دويريت ژلايى نيزكييا جفاكيه، كو باراپتر ل دويف ريز و حورمه تگرتنى دهينه وه سفرن، به لى بو دياركرنا تيگه هشتنا وه كه ه ق ل دهمى كه سى دى ژ لايى جفاكيه يى نيزك بيت، كو د نه قى حاله تيدا باراپتر ل دويف په يفين هه قالينى يان هه قالينيا نيزك يان نيكگرتنى دهينه وه سفرن (مجيد الماشكه و امجد الركايبى، 2018، 105). بو نمونه د شياندايه جوړى نيكى ب ريكا نارسه كرنه پرسيارى ژ پوليسى بو نه فسه رى نه وي دياربكه ين و جوړى دووى ب ريكا نارسه كرنه پرسيارى ژ نه فسه رى بو نه فسه ره كي دى كو هه قالى نه وييه دياربكه ين:

- بيوره گه وره م، دى شيم ته بينم؟

- چه وانى (نازاد)، تو نه ب شولى؟

ژ نه قى چه ندى ديارديت، كو جوړين جياواز ژ ريگرتنى هه نه، كو ب ريكا گريمانه كرنه دويراتى يان نيزكييا جفاكي يين ريژه يى دهينه دياركرن (مجيد الماشكه و امجد الركايبى، 2018، 105).

(روين لاکوفى-1973) پيداچوون د بنه مايى هاريكاريييدا كريبه و بنه مايى (ريژدار بمينه.) ل سهر زيده كريبه و سى بنه مايين دى دارشتينه:

1- خو نه سه پينه: خو ل سهر كه سى نه سه پينه و خو دويريخه ژ زورييى. وهكو: "دى هه ولده م د نه زمونږدا سهر بكه قم."

2- هه لبارتنى بده: هه لبارتنى بده نه ويى تو ل گه ل دناخفى. وهكو: "كاره كي مه زن چافه رى ته يه، هيفدكه م تو باش كاري خو ب ريغه بيى."

3- فيان و باشيى دياربكه: وهسا سهره دهر ييى بكه، كو تو بو گوهدارى فيان و خو شيبى دياربكه ي و نه وان رسته يان بكاربهينه، كو دهر يينى ژ ريز و ته قدير و هه قالينى بكه ن. وهكو "هيفيه

گوهداریا وانه یی بکه ن. " (سلیم الشریگی، 2011، 46) و (جودا ختام، 2016، 107-108).

پیدقییه ئامازه یی ب ئه وی چهندی بدهین، کو تیؤرا ریژگرتنی ل دهف (جیفری لیچی-1983)، مه به ستین پراگماتیکی ژئ پیدابوو. (لیچ) بؤ شروفه کرنا بنه مایی ریژگرتنی کیماسی د بنه مایی هاریکارییدا دیتییه، کو ئه وی بؤ به زاندنا بنه مایی هاریکارییی رافه کرنا خو به رهف جهه کی دی ژ پراگماتیکی برییه، ئه وژی ریژگرتنه، نه کو گونجاندن یان پوهنکرنه. بؤ ئه فی کیماسییی، کو ئه وی بنه مایی ریژگرتنی کرییه چاره سه ری(بهاوالدین محمد مزید، 2010، 60). ئه ف بنه مایی ریژگرتنی ئه وین (لیچی) داهینان، کو ئه و دینیت، ئه ف بنه مایه ته ماکه رن بؤ بنه مایی هاریکارییی و ئه وی ب دوو شیوه یان دارشییه، ئیک ژ ئه وان ئه ریئیه و یی دی یی نه ریئیه. ئه وژی ئه ف نه: ا- ئاخفتنا ب ریژ زیده بکه.

ب- ئاخفتنا بی ریژ کیمیکه (سلیم الشریگی، 2011، 46).

ژ هه ژیه بیژین، بنه مایی ریژگرتنی د ئاخفتنیدا ژوره یا جارن به روفازی به چافکرنا بنه مایی هاریکارییی، ئه فه ژئ دبیته ئه گهر (به شداری ئاخفتنی) بنه مایی هاریکارییی به زینیت(شاهر الحسن، 2001، 174). هه ره وه کو د ئه فی نمونه یا ل خوارنیدا دیاردبیت: ا- ئاخفتنکر: وه ره جین، پاچان بخوین.

ب- گوهدار: ژورسوباس، من فشارا خوینی یا هه ی.

د رسته یا (ب) دا، گوهداری ب ریژفه بنه مایی هاریکارییی به زاندییه، چونکی (ب) ل جهی هندی بیژیت، ئه ز نه شیم بهیم، ئه وی وه سا بؤ (أ) دیارکرییه، کو خوارنا پاچه یان دی کاریه رییی ل ته ندروستییا ئه وی که ت.

هه ره چهنده بنه مایی ریژگرتنی ئه وی لیچی پیخشستی تیوره کا گرنگ و نیژیکوبونه کا ره وایه، به لی ئه و چانسه نه بوو کو گرنگییه کا ژهه ژئ د فه کولینین پراگماتیکییدا پی بهیته دان. کو لایه نگرنییا ئه فی جورئ فه کولینان بؤ تیؤرا براون و لغنسونی(1987/1978) دزفریت(بهاوالدین محمد مزید، 2010، 63).

ل دوماهیکی پیدقییه ئه وی چهندی بیژین، ریژگرتن د زمانی کوردیدا ب دوو ریکان ب دهستفه دهیت:

1- ب ریکا راسته وخو: ئه فه بکارهینانا نازنافی ب خو فده دگریت، کو جوره بهایه کی دده ته که سی و ب چهنده شیوه یه کان دیاردبیت:

أ- کومه لایه تی. وه ک: سهید، شیخ، ئاغا، بهگ، میر... هتد.

ب- خزمایه تی. وه ک: کاک، مام، خال، خویشک... هتد.

ج- پیشه. وه ک: دکتور، وه ستا، ماموستا... هتد.

هنده ک جارن ب ریکا دهسته واژه و رسته یان ب دهستفه دهیت. وه کو:

- من ریژ بؤ ته هه یه.

2- ب ریکا نه راسته وخو: شروفه کرنا ئه فی شیوه ی ب ریکا پراگماتیکی ب دهستفه دهیت(عه بدلولواحد مشیر دزه یی، 2009، 126). وه کو:

- ئافی نافه خوئی؟

ئه ف رسته د راستیدا پرسیار نینه، به لکو داخواییه، به لی ئاخفتنکره ی ب شیوه یی پرسیار ب مه به ستا ریژگرتنی هینایه بیرا گوهداری.

2.3. ئه رکین ریژگرتنی:

ریژگرتنی چهنده ئه رکه ک هه نه، ئه فین ل خوارئ هنده ک ژ ئه رکین ریژگرتنینه:

1- ریژگرتن سنوره کی بؤ نه خوئی و زیان گه هاندنی ددانیت.

2- ریژگرتن ب ریخستنا ژیانئ د جفاکیا رادبیت و رادبیت ب دروستکرنا حاله ته کی ژ هه فسه نگییا گونجای، کو دکه فیه ته د نافه بره پاراستنا خودی و مجامه له تا که سی دیدا.

3- پاراستنا هه فسنگییا جفاکی د نافه بره ئاخفتنکراندا و نه هیلانا تیچوونی و پهیدا کرنا حاله ته کی ژ خوئی و بیهنفره هییی د نافه بره ئه واندا(سلیم الشریگی، 2011، 49).

3.3. په سن و ریژگرتن:

ریژگرتن کرده یه که په یوه ندییه کا بهیز ب قیان و هیژ و دهسته لات و ئیکگرتنیفه هه یه، به لی دشباندا نینه ریژگرتنی ل گه ل قیان و هیژئ وه کهه فبکه یین. ریژگرتن یا ئاراسته کرییه بؤ روی-Face و روی نواندنا که سییه د ناف جفاکیا و ئه ف رویه چیدبیت یی ئه ریئی بیت هه ره وه کو ل ده می پیشکیشکرنا پالپشتییا مه بؤ گوهداری و ئه وژی ب ریکا ته که زکرنئ ل سه ره پیخوشبوونا مه ب تشته کی کو هاتییه ئه نجامدان یان ته که زکرنا پیخوشبوونا مه ل سه ره ئه وی ریکا که س تیئا دیاردبیت. وه کو جلوه برگ و پرچ و رهفتاری. رویی ئه ریئی وه ل گوهداری دکه ت، کو هه ست ب خیر و خویشییی بکه ت(Gramley, S & Pätzold, K-M, 2004, 198).

د بن روانگه ها رویی نه ریئیدا بریتییه ژ مایتیکرنئ د کاروبارین خه لکیدا و بکارهینانا ده برینین زمانی یین نه گونجای. ریژگرتنا روی ب(هینئ) و ریژگرتنا روی ب (قیانئ)، چیدبیت بینه هه ره ئیک ژ رویی ئه ریئی یان رویی نه ریئی(Gramley, S & Pätzold, K-M, 2004, 200). وه کو:

- دی شیئی قه ربالغئ نه که ن، چونکی مه وانیا هه ی. (ریژگرتنا روی ب(هینئ))

- ئاخفتنا ته بریاره. (ریژگرتنا روی ب(قیانئ))

ئه ف هه ره دوو رسته یین ل سه ری ل دویف ده روه بری دشین ب واتایا ئه ریئی یان نه ریئیییا ریژگرتنی بده ن.

دیارگری بین پزگرتنی د بیافین زمانیدا دبین. ب واتایه کا دی په سن و کارفه دانا نه وی ب شیوه کی مه زن ب نیزیکیا جفاکیفه کاریگر دبیت (Holmes, J, 1995, 204). بؤ نمونه په ننگه په سن و کارفه دانا نه وی قاله به کی پزگرتنی یی زیده تر ب خوځه بینیت، نه گهر د نافه را باب و کوپیدا بیت، نه کو د نافه را دوو که سین هه فالدا بیت. هر وه کو د نه فی په سن و کارفه دانا (به رسفا) نه وی د دیار دبیت:

- په سن: ترؤمبیللا ته گه له ک یا جانه. (باب)

- کارفه دانا نه وی: سوپا بؤ ته بابی هیژا. (کوپ)

لی نه گهر دوو که سین هه فال دانوستاندنه کا هوسا د نافه را نه واندنا په دبایت، بیگومان دی په سن و په ننگه دانا قاله به کی پزگرتنی یی کیمتر دت. وه کو:

- په سن: ترؤمبیللا ته گه له ک یا جانه. (که سی هه فال)

- کافه دانا نه وی: سوپاس. (که سی هه فال)

4.3. په سن و ستراتیجی پزگرتنی:

(لیچ) پؤلینکر نه کی ل دویف تیگه هی پزگرتنی بؤ نه کی ناماژه کرنی پیشنیاردکته. نه و هه ولددهت نه وی چه ندی پیشکیشبه کت، کا چه و نه کی ناماژه کرنی په یوه ندی ب نارمانجا جفاکیفه هیه، نه واکو هه ولددهت موجه له یی پارزیت. نه وری دبیت چار جور، کو نه فنه: (کرده یی کتبرکیی، کرده یی فیانی، کرده یی هه فکاریی، کرده یی مملانی). د پزگرتنی نه فان نه رکان یان کرده یاندا پله یی جیاواز هه نه. (Leech, G, 1983, 104).

نمونه یا پزگرتنی ل ده ف (لیچ) دوو دوانییی چه وه ری ب خوځه دگریت، نه وری په نج-cost و مفانه-benefit و نه ف دوانییی ژ هر دوو لایین گوتاری، کو ناخفتنکر و گوهدارن ناهینه جودا کرن. پزگرتن داخوازا کیمکرنا په نج و زیده کرنا مفای ل ده ف هر ئیک ژ ناخفتنکر و گوهداری دکته (Leech, G, 1983, 82).

ب شیوه کی گشتی په سن بؤ مه به ستا پزگرتنی دوو ستراتیجی هه نه. نه وری پزگرتن نه رینی و پزگرتن نه رینی:

1.4.3. په سن وه کو ستراتیجیه کا پزگرتنی یا نه رینی: ل

دویف (براون و لیفنسن) ی په سن ستراتیجیه کا پزگرتنی یا نه رینی، کو ناماژه یی ب تیبنییا ناخفتنکر و ناماده بونا نه وی بؤ به شداریی د گرنگییدانین گوهداریدا ددهت. تیورا نه وان یا گرنکه و ب مفایه بؤ شروقه کرنا په سن و وه کو ستراتیجیه کا پزگرتنی یا نه رینی، چونکی گرنگییدانا تیوری ب په سن ب شیوه کی سهره کی دکه فیه د کاره یاندا نه وی، ل ده می دووباره کرده یی نه رینی بؤ پوی دهینه ناراسته کرن و دبه نه رینی و ب دیتنا نه وان پیشکیشکرنا په سن ستراتیجیه ته کا نه رینی، کو

(ترؤسپوری) دیاردکته کو ئیک ژ پیکتین به ره لاف بؤ گرنیتیکرن و سهرکه فتننا پرؤسپسا په یوه ندیکرنی، نه وری پرؤسپسا بکاره یاننا ستراتیجی پزگرتننه. کو پزگرتن ل فیری ناره زویه بؤ پاراستنا وینه و پوی پارزینی (Trosborg, A, 1995, 19).

تیگه هی پوی ژ (براون و لیفنسن) هاتیبه وه رگرتن ژ تیورا په فاترا زمانی، کو گریدای پوی نه رینی و پوی نه رینی (Brown, 70, P. and Levinson, S, 1987).

نانکو ل ده ف (براون و لیفنسن) ی پوی دوو دیمه ن هه نه، نه وری پوی نه رینی و پوی نه رینه. پوی نه رینی په نجا ناخفتنکر و په ننگه ددهت پیخه مهت ب ده سته هینانا پزگرتن به رامبه ری، هه روه سا پزنامه ندی و قایل بونا نه وان، به لی پوی نه رینی هه فواتایه بؤ پیدفاتیی ب سهره خوئی و کارکن ب نازادانه، دویر ژ هر نه فیان و که رب و کینان، کو ل سهر نه وان بهیته سه پاندن (Brown, P. and Levinson, S, 1987, 62).

هر ئیک ژ هیزی (ده سته لاتی) و په هه ندی جفاکی پؤله کی گرنک د چه واییا پیشکیشکرنا خه لکی بؤ په سن دگپن و ب شیوه کی سهره کی په سن نمونه په نه وری نه رینی، به لی چه واییا په سن پشته ستنی ل سهر هیزا په یوه ندیی د نافه را ناخفتنکر و گوهداریدا دکته (Talbot, M, M, 1998, 92). بؤ نمونه بکاره یاننا رسته په کا وه کو (نه واهه ب راستی یا باشه). نه گهر ژ لای مامؤستایه بؤ فوتابی بهیته گوتن یا جیاواز نه گهر د نافه را دوو که ساندنا بهیته بکاره یان، کو هه مان ناست هه بن.

نانکو نه وری رسته یا ل سهری دی بیته په سن نه گهر نه وری رسته ژ لای که سه کیفه بهیته گوتن، کو پله و پایه یا نه وی بلندتربیت ژ که سی بؤ پیشکیشکرنا، به لی نه گهر نه وری دوو که س به کسان بن نانو هه مان ناست بن، ل نه وی ده می نه وری رسته دی بیته دهر برین ژ هه فالینی و هه فکرتنی (Talbot, M, M, 1998, 92). د نه فی بواریدا (هولمس) دیاردکته، کو پتیا دهر برین په سن نه وری د نافه را که سین هه مان ناست یان هه مان پله یا جفاکیدا دهینه بکاره یان بؤ مه به ستا ئیکرتن جفاکی و بهیزکرنا په یوه ندیی جفاکیه، لی ل فیری ژ دیسان په گه زی می زیده تر ژ په گه زی نیر بکاره یان (Holmes, J, 1995, 204).

نه گهر رسته یا (تو مامؤستایه کی باشی). ژ لای پگری کولیزفه یان ژ لای سهرکی پیشکیفه بؤ مامؤستایه کی بهیته گوتن، دی نه وری گوتن بیته په سن و پزگرتن تیدا هیه، به لی نه گهر نه وری رسته د نافه را دوو مامؤستایاندا کو هه فالین ئیک بن، ل نه وی ده می بؤ نه وی مه به ستی بکارنا هیته، به لکو زیده تر دی دهر برینی ژ هه فالینی و ئیکرتنی و فیانی د نافه را نه واندنا کته.

هر وه کو به ری نوکه هاتیبه دیارکن، کو دویر و نیزیکیا جفاکی، ب شیوه کی پزده یی نه کو فبه پؤله کی گرنک د دیارکرنا دیمه نین

پويي ټه ريښي بو گوهداري ټاراسته دکهت (Brown, P. and Levinson, S, 1987, 78-80).

ټانکول دهف (براون و ليفنسن) ي په سن ستراتيجيه کا پريزگرتني يا ټه ريښيه، کو دانوستاندا پويي ټه ريښي يي گوهداري دکهت، ل گهل بهرچاوه رگرتنا تيښينيا ټاخفتنکهری و پيدفياتي و گرنگي پيدائين گوهداري.

ب ديتنا (ميلس) ي په سن کرده يه کا ټاخفتنيه، کو منهت و ټافه رين و دهستخوشي يي بو گوهداري دزفرينيت، ټه فجا چ ب شيوه کی ټاشکه را يان نه ټاشکه را بيت. په سن ل دؤر تشته کی باش ب ټه ويغه دهپته کرن. وه کو که لويه ل، که سایه تي، شيان، سر و سيما... هتد و ټه ف تشته ب شيوه کی ټه ريښي ټلايي ټاخفتنکهر و گوهداري فغه دهپنه هه لسه نگاندن. هه روه سا (ميلس) دوپاتدکته، کو په سن ب شيوه کی گشتي وه ک نمونه په کتپه بو ستراتيجيا پريزگرتني يا ټه ريښي. ټه فجا ټه و ټامازه يي ب ټه وي ټه چندي ددهت، کو په سن ټه رکي ټامازه يه کا ټاشکه رايه بو پريزگرتنا ټه ريښي (Mills, S, 2003, 219).

په سن وه کو ستراتيجيه کا پريزگرتني يا ټه ريښي دهپته هژمارتن، چونکی ټه و سيفهت و کارين بو مه به ستا په سني بکاردهين د ناخين خودا و اتايه کا ټه ريښي هلدگرن، ټانکو خودان هه لسه نگانندنه کا ټه ريښينه، چونکی پويي ټه ريښي پيشکيشي گوهداري دکهت و گوهداري پيخوش دبيت و هه ست ب دلخوشي و پيز و ته قديري دکهت، لهوا د به رسفدانا ټاخفتنکهريدا هه مان تيگه هي ټه ريښي يي په سنا پريزگرتن تيډا پيشکيشدکته. ب ټه في رهنگي ل خوراي ديارکري:

ا- هه فالناف:

وه کو: (جوان، لاه، باش، ژه ژي، بيپه فرک، سه رکه فتي، زيره ک... هتد). هه ر وه کو د ټه فان رسته يين ل خورايډا ديارديت:

a- چاڤين ته جوانن.

b- به ريزي، ژ قه نجيا خو ديږي؟

a- به ژنا ته يا لاه.

b- سوپاس بو ته

a- ټو خودان په وشته کی باشي.

b- ټه م يين ژ ته فير بووين.

a- ټو يا ژه ژي.

b- ژ جاميري خو ديږي.

a- کاري ته يي بيپه فرکه.

b- ټو جاميري.

a- ټو باشنقيسه کی زيره کی.

b- ټه م هه می قوتابيي ته نه.

ب- کار:

وه کو کارين: (حه زژيکرن، دڤيت، سه رسورمانکرن، مه نده هوشکرن... هتد). هه ر وه کو د ټه فان رسته ياندا ديارديت:

a- ټه ز حه ز ژ په وشتي ته دکه م.

b- ما کی ژ ته ب په وشتره؟

a- من که س هندي ته نه فپت.

b- ټو پريزاري.

a- سمینارا ته ټه م مه نده هوشکرن.

b- ټه م يين ل بهر دهستي ته رابووين.

پيدفيه ټامازه يي ب ټه وي ټه چندي بدهين، کو ده وروبه ري روله کی ديار و بهرچا ف هه يه، کو په سني وه کو ستراتيجيه کا پريزگرتني يا ټه ريښي نيشاندهت، چونکی ټه و ده وروبه ري د ناقبه را هه فپشکين ټاخفتني (ټاخفتنکهر و گوهدار) يدا هه يه، دبيته خالا فبه بر بو ديارکرن ټه رکي په سني وه کو ستراتيجيه کا ټه ريښي يان يي نه ريښي. ب و اتايه کا دي په سن دبيته ستراتيجيه ته کا پريزگرتني يا ټه ريښي، ټه گه ر په سني شيا ده رپريني ژ (خوشي و هه فاليني و هه فگرتن و بيپه فره هيي و ټافه رين و دهستخوشي و راستگويي و نه مرکنا رهنه) يي بکته. ب ټه في رهنگي ل خوراي ديارکري:

1- ده رپرين ژ هه فاليني و فياني:

وه کو:

ک- که س وه کی ته بو من ب وه فا نينه!

د ټه في نمونه ييدا په سن وه کو پريزگرتنه کا ټه ريښي بو گوهداري هاتيپه پيشکيشکرن، چونکی ل دويف ده وروبه ري ټه و رسته ده رپريني ژ هه فاليني و فيانا که سي دکهت، ټه وژي ټه گه ر ټاخفتنکهری ټه و رسته ب مه به سته کا دي يا نه راسته وخو پيشکيشي گوهداري نه کريت.

2- ده رپرين ژ هه فگرتن و ټيگرتني:

- پشته فانييا ته بو من، ټه ز يي سه ريلند کريم.

ټه ف رسته په سته که ب شيوه يي پريزگرتنه کا ټه ريښي، چونکی ټه و رسته ده رپريني ژ هه فگرتنا گوهداري بو خو دکهت، کو ل فيري گوهدار ل دويف ټه وي ده وروبه ري د ناقبه را ټه و اندا هه ي، دڤيت بگه هپته ټه في مه به ستا مه ديارکري، ټه وژي ل ده می ټاخفتنکهری ب مه به ستا هه بوونا هه فگرتن و ټيگرتني ټه و رسته بو گوهداري پيشکيشکريت.

3- ده رپرين ژ ټافه رين و دهستخوشي:

وه کو:

- ده ست خوش بيت دکتوري هيڙا.

د ټه في نمونه يا ل سه ريدا په سن ب شيوه يي ټافه رين و دهستخوشي هاتيپه ده رپرين، ټه فه ژي دبيته ستراتيجيه ته کا پريزگرتني يا ټه ريښي و ټه ف چنده ل دويف ده وروبه ري دي ټه وي

چیدبیت و هسا د میښکی گوهداریدا په‌یدابیت، کو ټاخفتنکهری پیټیفیسی ټوی دقیت و ټفه وه دکهت، کو ههست ب شهرمی بکهت، ژبه‌ر هندی دبیت به‌رسف یان کارفه‌دانا گوهداری ټفه بیت: -که‌رمکه پیټیفیسی بگره.

به‌لی ټه‌گر بهیته گوتن (X پیټیفیسه‌کی لاو هه‌یه.) ټفه نابیته کرده‌یه‌کا نه‌ریټی بو رویی، ژبه‌رکو X یی نه‌دیاره، ټانکو بو هر کهسه‌کی یی دیار نینه، کا کییه، ژبه‌ر هندی ل قیری په‌سن نابیته کرده‌یه‌کا نه‌ریټی بو رویی (Al-Rassam, E, 1999, 9).

ب دیتنا (ټلام و مونتاژیری) دبیزن: چیدبیت و هسا ل په‌سنی بهیته تیگه‌هشتن، وه‌کو کرده‌یه‌کا نه‌ریټی بو رویی (پوټساری مرؤقی)، ټه‌وژی ل ده‌می پیټشکی‌شکه‌ری په‌سنی و هسا په‌سنی ټاراسته‌بکهت، کو ټه‌و چاوچونکه ل گه‌ل گوهداری و دقیت تشته‌کی ټایه‌ت پیټفه ب ده‌ست خوټه بیخیت (Allam, H & Monazeri, M, 2011, 4).

ستراتیجیه‌تین ریژگرتنی یین نه‌ریټی به‌ره‌ف پیټیفیاتی‌تین رویی نه‌ریټیفه دجن. ټالوگوپرکنا پیروژبا‌هییان چیدبیت یا هه‌ستیار بیت، چونکی جیبه‌جیبونو ټه‌وان چیدبیت پالده‌ر بیت بو پیټیفیاتی‌تین رویی ټاخفتنکهری و گوهداری (Payne, S, 2013, 22). ریژگرتنا نه‌ریټی ل سهر بنه‌ره‌تی تشته‌کی جیاواز هاتییه دانان، ټانکو بکارهینانا کرده‌یه‌کا ټاخفتنی یا نه‌راسته‌وخو بو ریژگرتنا مافی کهسه‌کی کو ب ټازادانه کاربکهت و ل قیری گه‌له‌ک جارن په‌سن ل ده‌می بو ریژگرتنی بکاردهیټ، ل دویف هنده‌ک هوکار و ده‌ورویه‌ری تیگه‌هه‌کی جیاواز دگه‌هینیت، ټانکو دبیته ستراتیجیه‌ته‌کا ریژگرتنا نه‌ریټی.

(میلس) ټاماژه‌یی ب هندی ددهت، کو په‌سن دشین ب شیوه‌کی جیاواز و ب ریټکین جیاواز کاربکهت، ټه‌وژی ب پشتبه‌ستن ل سهر ده‌ورویه‌ری. ټانکو په‌سن چیدبیت یا مه‌به‌ستداریت و ب شیوه‌کی نه‌ریټی بهیته رافه‌کرن. دیسان په‌یوه‌ندی د ناقبه‌را که‌سی په‌سندار و که‌سی په‌سن بوکریدا روله‌کی فه‌پر د رافه‌کرن ټه‌رکین چافه‌ریټی یین په‌سنیدا هه‌یه، ټانکو ده‌ورویه‌ر ب دیارکرن و ب رافه‌کرن ستراتیجیه‌ته‌په‌سنی یا ریژگرتنی رادبیت. ټانکو د هنده‌ک په‌یوه‌ندیاندا په‌سن گهرم و گور نابیت، ژبه‌رکو و هسا دهیته هه‌لبزارتن، کو ټه‌و ریټکین ټاخفتنکهر هه‌لوددهت، ده‌سته‌لاتا خو ل سهر که‌سین دی بسه‌پینیت و ټفه دبیته ټه‌گر ټه‌و ریژگرتنا د په‌سنیدا هه‌ی وه‌کو کرده‌یه‌ک یان ستراتیجیه‌ته‌کا نه‌ریټی بهیته هژمارتن. ټه‌وژی ټه‌گر ب ټه‌قان مه‌به‌ستان بهیته گوتن: (سفکاتی، چاوچونکی (حسد)، خو‌سه‌پاندن، نه‌راستگویی... هند) (Mills, S, 2003, 219-220). ب ټه‌فی رهنگی ل خواری دیارکری:

1- ده‌رپرین ژ سفکاتی‌یی:

واتا و مه‌به‌ستی گه‌هینیت، ټه‌گر چ هوکارین دی کاریگه‌رییی ل سهر نه‌که‌ت.

4- ده‌رپرین ژ راستگویی:

وه‌کو:

- ټو ره‌وشتبه‌ری.

د ټه‌فی رسته‌ییدا په‌سن وه‌کو ستراتیجیه‌کا ریژگرتنی یا ټه‌ریټیه، چونکی په‌سنا ره‌وشتی گوهداری ب راستگویی کرییه و ټه‌ف چنده ژی ب ریټکا ده‌ورویه‌ری د ناقبه‌را ټاخفتنکهری و گوهداریدا هه‌ی دهیته پشتراستکرن.

5- ده‌رپرین ژ نه‌رمکنا ره‌خنه‌یی:

وه‌کو:

- ټه‌ز دزامن مرؤقین وه‌کو ته تیگه‌هشتی چ جارین دی خه‌له‌تیان ناکن.

د ټه‌فی نمونه‌یا ل سه‌ریدا بو هندی داکو رویی ټه‌ریټی یی ریژگرتنی د په‌سنیدا ره‌نگفه‌بدهت، ټاخفتنکهری هه‌لودایه ره‌خنه و تشتین ل ده‌ف ټه‌وی هه‌ین، ب شیوه‌کی ده‌رپریت، کو جوړه نه‌رماتی و نه‌شداندنه‌ک د په‌سنیدا هه‌بیت. ټه‌فه‌ژی بو هندیه‌ی داکو وه ل گوهداری بکهت، کو ټه‌وی نه‌قیت کارین ب ټه‌وی رهنگی دووباره‌ببن، به‌لی نه‌قیت په‌یوه‌ندییا د ناقبه‌را ټاخفتنکهری و گوهداریدا هه‌ی بهیته پچراندن، ژبه‌ره‌ندی هه‌لودایه د په‌سنیدا رویی ټه‌ریټی ریژگرتنی نیشانده‌ت.

6- ده‌رپرین ژ لیټورینخوازتن و سوپاسیکرن و سلافکرنی:

په‌سن وه‌کو ستراتیجیه‌ته‌کا ریژگرتنی یا ټه‌ریټی بکاردهیټ، ټه‌گر جهی شیوه‌یین دیین کرده‌یین ټاخفتنی بگریټ. وه‌کو: لیټورینخوازتن، سوپاسیکرن، سلافکرن. ههر وه‌کو د ټه‌قان نمونه‌یاندا دیاردهیټ:

- من دل‌ی ته هیلات، ببوره. (لیټورینخوازتن)

- ټه‌ز قه‌رداری جامیریا ته‌مه. (سوپاسیکرن)

- ب خیره‌اتنا جه‌نابی ته یی ریژدار دکه‌ین. (سلافکرن)

د ټه‌قان ههر سی نمونه‌یین ل سه‌ریدا، کرده‌یین ټاخفتنی: (لیټورینخوازتن، سوپاسیکرن، سلافکرن) وه‌کو په‌سن هاتییه و ټه‌ف چنده بویه ټه‌گر کو ټه‌ف ههر سی نمونه‌یین ستراتیجی بو ریژگرتنا ټه‌ریټی و ټه‌فه‌ژی بیگومان هه‌تا‌کو بو ټه‌وی مه‌به‌ستی بهین، پیټفی ب ده‌ورویه‌ره‌کی گونجای د ناقبه‌را ټاخفتنکهری و گوهداریدا هه‌یه.

2.4.3. په‌سن وه‌کو ستراتیجیه‌کا ریژگرتنی یا نه‌ریټی: د راستیدا چیدبیت په‌سن بو رویی گوهداری کرده‌یه‌کا نه‌ریټی بیت. بو نمونه د رسته‌یا ل خواریدا:

- ټه‌ز چه‌ز پیټیفیسی ته دکه‌م.

-تو گه له که ماقویلی.

وه کو:

-کی وه کی ته بها دایه زانستی؟

ئه څه پسته ئه گهر مه بهستا ئه وئ بیت، کو گوهداری چ بها نه دابته زانستی، ل ئه وئ دهمی ئه و پسته بییدا هه ی، دئ دهرپرینئ ژ نه رازیوونا ئاخفتنکهری به رامبه ر هه لویستی گوهداری که ت، ئه څه ژئ د ئه نجامدا دئ په نگغه دانا پرزگرتنه کا نه رینئ که ت.

7- دهرپرین ژ ئیهانه کرنئ:

وه کو:

-تو وه کی هه لیکئ به تی.

په سن ل څیرئ ل دویف دهروربه ری دشیت بیته کرده به که یان ستراتیجیه ته کا پرزگرتنئ یا نه رینئ، ئه وئ ئه گهر ئاخفتنکهری ب ئیهانه څه زیره کییا گوهداری ب زیره کییا هه لیکئ به تی لیکچواند بیت.

8- دهرپرین ژ گه فکرئ:

وه کو:

-تو دئ خو بینی، کا چه وا دئ تاجا سه ری ته زیر بیت؟

ئه څه پسته ژئ ل دویف دهروربه ری دبیت په سنا تیدا په نگغه دانا ستراتیجیه ته کا پرزگرتنئ یا نه رینئ بکه ت، ئه وئ ل دهمی ئاخفتنکهر ب مه بهستا گه فکرئ ئاخفتنا خو ب شیوه یئ په سن دهرپرینت، ئانکو ئه وئ واتایی بده ت، کا ئه و تاجا زیری دئ هیته ئیخستن و ئیدی نامینیه سه سه ری ئه وئ.

پشتی به حسئ په سنئ وه کو ستراتیجیه ته کا پرزگرتنئ یا نه رینئ و نه رینئ هاتیبه کرن، بو مه دیاربوو کو د بنه رتدا په سن وه کو ستراتیجیه ته کا پرزگرتنئ یا نه رینیه، به لئ ب ریکا مه به ست و دهروربه ری د نافه را ئاخفتنکهری و گوهداری هه ی، چیدبیت په سنا خودان ستراتیجیه تا پرزگرتنئ یا نه رینئ بیته په سنا خودان ستراتیجیه تا پرزگرتنئ نه رینئ، ئانکو واتا و مه به سته کا به روقاژئ خو بده ت، ئه وئ پرزگرتنئ نه رینئ، پرزگرتنه کا نه رینئ په نگغه بده ت.

4. نه نجام

پشتی څه کولینا مه ب دوماهیک هاتی، ئه م گه هشتینه ئه فان نه نجامئ ل خوارئ دیارکری:

1- په سن دشیت بیته ستراتیجیه ته کا پرزگرتنئ ل دهمی ئاخفتنکهر هه ولده ت، پویئ نه رینئ پیشکیشی گوهداری بکه ت، ئانکو ل دهمی هه ولده ت، په سنئ دویر ژ هه رکاریگه ریبه کا ژده رڅه پیشکیشی گوهداری دکه ت.

2- دهروربه ری پوله کی دیار و به رچاڅ هیه ژ بو دیارکرن په سنئ وه کو ستراتیجیه ته کا پرزگرتنئ یا نه رینئ یان یا نه رینئ هیه و ئه څه ژئ ب تنئ هه څپشکین ئاخفتنئ دشین بریاری ل سه ر

ئه څه په سنا د ئه څی پسته یا ل سه ریدا هه ی، ئاخفتنکهری پیشکیشی گوهداری کریبه و ل څیرئ ئه و پسته دئ بیته کرده به کا پرزگرتنئ یا نه رینئ بو پویئ گوهداری، ئه وئ ئه گهر ب مه به ستا سفکاتییی (ماقویل) د ئه وئ پسته بییدا بو گوهداری هاتیبه ئاراسته کرن و ئه څه ژئ ب ریکا دهروربه ری د نافه را ئاخفتنکهری و گوهداری هه ی ده پته ده سنیشان کرن.

2- دهرپرین ژ چاوجنوکییئ:

وه کو:

-ته ئه څه ترؤمیلا لاکه نگی کری؟

ئه څه په سنا د ئه څی پسته یا ل سه ریدا هه ی، ئه گهر ب مه به ستا چاوجنوکییئ و چاڅ پیئه رابوونئ په سنا (کرینا ترومیلا لاکه) بو گوهداری به پته گوتن، ل ئه وئ دهمی دئ بیته کرده به کا نه رینئ بو پویئ گوهداری و ئه څه ژئ هه تاکو ب ده سته ده پته، پیدځیه دهروربه ری پویئ خو د ئه څی چه ندیدا بینیت.

3- دهرپرین ژ خو سه پاندئ:

وه کو:

-تو ژئ یئ بوویه ناغا.

په سن د ئه څی پسته بییدا دهرپرینئ ژ پرزگرتنه کا نه رینئ دکه ت، ئه وئ ئه گهر ناغایه که ئه و پسته یئ بیژیه خزمه تکاره کی خو یان مرؤقه کی هه ژار د ئه وئ جفاکیدا.

4- دهرپرین ژ توانجئ:

وه کو:

-هوین ژئ یئ بووین خودان ترومیلا لاکه و خانینی بلند!

د ئه څی نموونه بییدا په سن دشیت وه کو کرده به کا نه رینئ بو پرزگرتنئ به پته هژمارتن، ئه وئ ئه گهر ب توانجڅه ئه و په سنا هاتیبه کرن، ئانکو په سنا (هه بوونا ترومیلا لاکه) و خانینی بلند ل ده څه گوهداری هاتیبه کرن) ب شیوه یئ توانج هاتیبه کرن و پیشکیشکرن. ئه څه ژئ ب ریکا دهروربه ری د نافه را ئاخفتنکهری و گوهداری هه ی دیار دبیت.

5- دهرپرین ژ نه راستگوییئ:

وه کو:

-تو گه له که یا تیگه هشتی.

په سن د ئه څی پسته بییدا دشیت ب ریکا دهروربه ری بیته کرده به کا پرزگرتنئ نه رینئ بو پویئ گوهداری. ئه وئ ئه گهر ئه و پسته ب راستگویی نه هاتیبه پیشکیشکرن. ئانکو ل دهمی گوهدار و هسا بو دچیت، کو ئاخفتنکهر یئ راستگو نینه د ئه وئ په سنیدا ئه و(بو ژوریا تیگه هشتنا ئه وئ) هاتیبه کرن، ل څیرئ دهروربه ری پوله کی کارا و دیار د دیارکرن ئه څی چه ندیدا بینیت.

6- دهرپرین ژ نه رازیوونئ:

Al-Rassam, Eba (1999) "A Study of Compliments in Mousuli Arabic With Reference to English", (Unpublished M.A.Thesis) University of Mosul.

Austin, J. (1962) How to Do Things with Words. Oxford; Oxford University Press.

Brown, P. and Levinson, S. (1987) Politeness: Some Universals in Language Usage. Cambridge: Cambridge University Press.

Herbert, R. (1990) "Sex -Based Differences in Compliment Behavior ". Language in Society, Vol. 19.

Holmes, J. (1986). Compliments and Compliment Responses in New Zealand English. Anthropological Linguistics, 28, 485-507.

Holmes, J. (1988). Paying Compliments: a Sex Preferential Positive Politeness Strategy. Journal of Pragmatics 12 (3), 445-465.

Holmes, J. (1995) Women, Men and Politeness, London, Longman.

<http://Carla.umn.edu/speechacts/compliments/American.htm/>.

Gramley, S & Pätzold, K-M (2004). A Survey of Modern English. Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group.

Leech, G. (1983) Principles of Pragmatics. New York: Longman.

Mills, S (2003). Gender and Politeness. Cambridge University Press.

Newton, D. & Burgoon, J. (1990) "The use and consequences of verbal influence strategies during interpersonal disagreement". Human Communication Research, 2:277-291.

Nkwain, J. (2011). Complimenting and face: A pragmatic-stylistic analysis of appraisal speech acts in Cameroon Pidgin English. Acta Linguistica Hafniensia, 43 (1), 60-79.

Olshtain, E. and Cohen, A.D.: (1991), "Teaching Speech Act Behavior to Non-native Speakers", in: Celce-Murcia M. ed. Teaching English as a Second or Foreign Language. New York: Newbury House/ Harper Collins.

Payne, S (2003). Compliment Responses of Female German and Italian University Students: A Contrastive Study. University of Reading ISSN 2040---3461 Language Studies Working Papers. Vol. 5 (2013) 22---31

Talbot, M.M. (1998) Language and Gender. An Introduction, Cambridge: Polity.

Tannen, D. (1996). Gender and discourse. New York: Oxford University Press.

-Trosborg, A. (1995) Interlanguage Pragmatics: Requests, Complaints and Apologies. Berlin: Mouton de Gruyter.

Tsai, Pi-Hua & Wang Yu-Fang .(2002) .An Empirical Study on Compliments and Compliment Responses in Taiwan Mandarin Conversation. Providence University .National Chengchi University

Wolfson, N and Elliot, J. (1983). Sociolinguistics and Language Acquisitions. Massachusetts: Newbury House Publishers Inc.

ټيگه هشتنا په سنځي بدن، کا وهکو ستراتيجه ته کا پښگرتني يا نه ريني يان نه ريني هاتييه بکارهينان.

3- په سن دبته ستراتيجه ته کا پښگرتني يا نه ريني، نه گهر په سنځي شيا ده رپريني ژ خوشي و هه قاليني و هه فگرتن و بيهنفره هيبي و ناهه رين و ده ستخوشيبی و راستگويي و نه رما تيا ره ځني بکه ت.

هه روه سا نه گهر شيا جهي کرده يين دييځن ناخفتني بگريت. وهکو: ليډوريخوستن، سوپاسيکرن، سلاڅکرن.

4- په سن دبته ستراتيجه ته کا پښگرتني يا نه ريني، نه گهر په سن ب مه به ستا سفکاتيبي، نه راستگويي، چاوچنوکيبي، خوسه پاندي، توانج، پازينه بووني، ئيهانه کرن، گه فکرن هاته بکارهينان.

5- په سنا خودان ستراتيجه ته کا پښگرتنا نه ريني ب ريکا مه به ست و ده وروپه ري په سنا خودان پښگرتنا نه ريني په ننگه دده ت.

5. ژيډهر

1.5. ب زمانى كوردى:

ساجيده عه بدولا فه رهادي، رسته سازي زمانى كوردى، كوليزي زمان زانكوي سه لاهه دين، چاپخانه حاجي هاشم، هه ولتر، 2013.

عه بدولوا حيد مشير دزيي، واتاسازي، چه ند ليكويينه وه يه كي سيمانتيكي و پراگماتيكيه، چاپي به كم، چاپخانه خاني، هه ولتر، له بلاوكراوه كاني ده زگاي تويژينه وه و بلاوكردنه وه موكراني، 2009.

2.5. ب زمانى عه ربه ي:

بهاو الدين محمد مزيد، تبسيگ التداولي من افعال الكلام الى بلاغه الخكاب السياسي، الكعبه الاولى، الناشر شمس للنشر و التوزيع، القايره، 2010.

جواد ختام، التداولي اصولها و اتجاهاتها، الكعبه الاولى، دار الكنوز المعرفه للنشر و التوزيع، عمان-الاردن، 2016.

جين ايشسن، اللسانيات، مقدمه الى المقدمات، ترجمه و تعليق: عبدالكريم محمد جبل، الكعبه الاولى، المركز القومي للترجمه، القايره، 2016.

سليم الشريكي، في علاقه الادب باللسانيات، الكعبه الاولى، الناشر: دار التونسيه للكتاب، تونس، 2011.

شاهر الحسن، علم الدلاله السيمانتيكيه و البراجماتييه في اللغة العربية، الكعبه الاولى، دار الفكر للكتاب و النشر و التوزيع، عمان، الاردن، 2001.

مجيد الماشگه و أمجد الركابي، مسرد التداولي، الكعبه الاولى، دار الرجوان للنشر و التوزيع، عمان-الاردن، 2018.

3.5. ب زمانى ئينگليزي:

Allam, H & Monazeri, M (2011). A Sociopragmatic Analysis of Compliment Responses in Persian. Iranian Journal of Applied Language Studies, Vol 4, No1, 2012

Allam, H & Monazeri, M (2011). A Sociopragmatic Analysis of Compliment Responses in Persian. Iranian Journal of Applied Language Studies, Vol 4, No1, 2012.

Al-Azzawi, J, N. (2011). Compliments and positive politeness strategies. The Open Educational College Responses of Compliment.

Yousif, N. (2003)." A Discoursal Analysis of Compliments and Compliment Responding in Iraqi Conversation". (Unpublished M.A. Thesis) University of Baghdad.

Wolfson, N and Elliot, J. (1983). Sociolinguistics and Language Acquisitions. Massachusetts: Newbury House Publishers Inc.

الأطراء كأستراتيجية للتأدب في اللغة الكوردية دراسة تداولية

الملخص:

الأطراء فعل مهم من أفعال الكلام، يدخل في المستوى التداولي. يحاول هذا البحث دراسة الأطراء كأستراتيجية للتأدب في اللغة الكوردية و هذا من أجل كيفية تحديد الأطراء كأستراتيجية للتأدب. هذا البحث بعنوان:(الأطراء كأستراتيجية للتأدب في اللغة الكوردية) في حدود كلام منطقة بهدينان. يحاول هذا البحث دراسة الأطراء من ناحية كيف يتم استعماله بقصد التأدب السلبي و الأيجابي. كذلك أجرا البحث حسب المنهج الوصفي التحليلي. الهدف الرئيسي من هذا البحث هو معرفة كيف يتم الأطراء أستراتيجية للتأدب الأيجابي و كيف يصبح استراتيجية للتأدب الأسلي. يتكون هذا البحث من فصلين: الفصل الاول بعنوان:(الأطراء و التداولية) و بشكل عام يدرس مفهوم و وظائف الأطراء، الأطراء كفعل كلام و الأطراء و الجنس و الفصل الثاني مخصص ل(الأطراء كأستراتيجية للتأدب).
كلمات الدالة: الأطراء، أفعال الكلام، التأدب، الوجه.

Compliment as a Politeness Strategy in Kurdish Language a Pragmatic Study

Abstract:

Speech act of compliment is an important act of speech and is a part of pragmatic level. This research attempts to study compliment as a politeness strategy in Kurdish language in order to determine that the compliment is regarded as a strategy of politeness. This research entitled: (Compliment as a strategy of Politeness in Bahdenin Kurdish language) attempts to study how compliment is used as negative and positive politeness. The research was conducted according to the descriptive analytical method. The main objective of this research is to find how compliments is used as a strategy for positive and negative politeness. This research consists of two chapters: the first chapter, entitled (compliment and pragmatics) and the concept and functions of compliment are studied in general, the compliment as speech act and compliment and gender. The second chapter deals with compliment as a politeness strategy.

Keywords: Compliment, Speech acts, Politeness, Face.